

Kadernotitie erfgoedparels in de provincie Utrecht

Algemene Beleidsuitgangspunten cultureel erfgoed en het Investeringsfonds Provinciaal Erfgoed

De Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) is beleidsmatig verankerd in het provinciale *Streekplan 2005-2015* in 2004. Daarmee is een toetsingskader voor cultureel erfgoed vastgelegd ten aanzien van ruimtelijke plannen en, vooruitlopend op de nieuwe WRO, een sturingsinstrument beschikbaar voor een ontwikkelingsplanologische benadering onder het motto ‘behoud door ontwikkeling’.

Als uitwerking van het *Cultuurprogramma 2005-2008* voor wat betreft het cultureel erfgoed is het *CHS-Uitvoeringsprogramma 2006 en 2007* door GS ter kennisgeving aangenomen. Hierin is een viertal programmaliĳnen uitgezet:

- gebiedsprojecten
- sturing van ruimtelijke ontwikkelingen
- publieksbereik
- het instellen van een investeringsfonds

Provinciale Staten hebben vervolgens op 15 mei 2006 het *Investeringsfonds Provinciaal Erfgoed* ingesteld. Dit fonds wordt gevoed door het restantbedrag van het in 2006 ingetrokken ‘Besluit monumentenzorg en archeologie provincie Utrecht 1996’ en wordt daarnaast tot en met 2011 aangevuld met aflossingen van provinciale voorfinancieringsbedragen van restauraties van rijksmonumenten. Het fonds is gericht op een incidentele investering in het behoud van erfgoedparels en is bedoeld om de individuele problematiek op te lossen van een aantal buitengewone monumentale gebouwen of gebouwencomplexen, die belangrijke representanten zijn voor het Utrechtse provinciale erfgoed, oftewel provinciale erfgoedparels. Voor het behoud hiervan kan een provinciale inzet gewenst zijn, zoals eerder gebeurd is bij de molens en de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Waar wij nu concreet op inzetten

Omdat op basis van de gehanteerde omschrijving bij het instellen van het investeringsfonds in theorie gebouwen van alle categorieën in aanmerking kunnen komen voor subsidie, willen wij de komende twee jaar inzetten op twee categorieën erfgoed: de kerken (en kapellen) en het industrieel erfgoed. Door IPO, VNG en belangenorganisaties wordt de noodklok geluid, nadat het rijk is gestopt met de subsidiëring van de restauratie van rijksmonumenten. Het rijk gaat ervan uit dat Nederland uitgerestaureerd is en heeft de restauratiesubsidie vervangen door een instandhoudingssubsidie. Hierdoor zijn m.n. veel kerkbesturen in de problemen geraakt, omdat hun geplande restauratie niet door kan gaan.

Het industrieel erfgoed in de provincie Utrecht is nauwelijks meegenomen in de monumenteninventarisatie en –selectierondes van het rijk (MIP en MSP) in de jaren ’90 van de vorige eeuw. Hierdoor komt het industrieel erfgoed nauwelijks voor op monumentenlijsten en komt dus niet in aanmerking voor (rijks)subsidies. Ook in de provinciale cultuurhistorische atlas “Tastbare Tijd” is het industrieel erfgoed onderbelicht geweest. In 2006 is het rapport “Vensters op industrieel erfgoed” gepubliceerd. Hiermee is een inhaalslag wat betreft kennis en beleid over het industrieel erfgoed gemaakt.

In het coalitieakkoord: “Slagvaardig samen werken aan kwaliteit en duurzaamheid” van 14 mei 2007 wordt (o.a.) ook deze lijn gevolgd: “*voorkomen van “horizonvervuiling” en het in dat kader steunen van horizonbepalende objecten zoals molens, watertorens en kerktorens. Voor de molens en het industrieel erfgoed heeft de provincie het beleid onlangs herijkt. Wij willen ons ook inzetten voor monumentale kerkgebouwen*”. Hiermee sluiten PS aan bij het reeds ingezette provinciale beleid ten aanzien van de kerken en het industrieel erfgoed. In deze notitie wordt deze beleidslijn vertaald naar de inzet van de middelen in het Investeringsfonds Provinciaal Erfgoed.

Kerken/kapellen

In de provincie Utrecht zijn 181 rijksbeschermden kerken en kapellen. Uit een inventarisatie is gebleken dat hiervan 29 kerken en kapellen een restauratieachterstand hebben. Om helderheid te verkrijgen over de cultuurhistorische waarden van de kerken in de provincie Utrecht in het algemeen en de 29 kerken die op de lijst met restauratieachterstand staan in het bijzonder is een quickscan uitgevoerd. Dit rapport

“Rapportage Quickscan Kerken in de Provincie Utrecht” (hoort als bijlage bij de kadernotitie) verschaft helderheid over de cultuurhistorische waarde van de kerken met een restauratieprobleem t.o.v. de overige rijksbeschermden kerken in de provincie.

Op basis van dit rapport van 29 rijksbeschermden kerken en kapellen en op basis van bovenstaande eisen kan de keuze van subsidieverstrekking uit het Investeringsfonds Provinciaal Erfgoed (Parelfonds) gemaakt worden. Daarnaast verbinden wij de nadrukkelijke eis dat de restauratie urgent moet zijn.

Samenvattend:

- het moet een rijksbeschermd kerk of kapel zijn;
- de kerk moet opgenomen zijn in de “Quickscan kerken” en daarin op basis van cultuurhistorische waarde voldoende scoren;
- de restauratie moet urgent zijn, op basis van rapportage van de Monumentenwacht Utrecht.

Industrieel erfgoed

Als uitwerking van de cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht “Tastbare Tijd” is in 2006 een groslijst gemaakt van alle bekende industriële objecten en complexen in de provincie. Uitgangspunt hierbij was een gebiedsgebonden identiteit. Hieruit is een selectie van 100 gebouwen gemaakt, gerangschikt per deelgebied, analoog aan “Tastbare Tijd”. Uit deze lijst is tenslotte de top 20 geselecteerd, die als “vensters” een indruk geven van de aard en de problematiek van het industrieel erfgoed in de provincie. Provinciale Staten hebben op 5 februari 2007 de Kadernotitie Industrieel Erfgoed in de provincie Utrecht vastgesteld en hiermee handen en voeten gegeven aan de mogelijkheid als provincie in te zetten op het industrieel erfgoed. Op basis van het rapport: “20 vensters op het industrieel erfgoed in de provincie Utrecht” en op basis van bovenstaande eisen kan de keuze van subsidieverstrekking uit het Investeringsfonds Provinciaal Erfgoed (Parelfonds) gemaakt worden. De 20 vensters zijn de focuspunten, maar het betreft geen limitatieve lijst. Wij verbinden aan de subsidie bovendien de voorwaarde dat er herbestemmingsmogelijkheden voor het object of complex moeten zijn. Het hoeft geen geregistreerd monument te zijn.

Samenvattend:

- het object of complex moet opgenomen zijn in de Top 100 van het rapport “20 vensters op het industrieel erfgoed in de provincie Utrecht”;
- er moeten herbestemmingsmogelijkheden voor het object of complex zijn.

Overige voorwaarden waaraan een subsidieaanvraag zal moeten voldoen:

- unieke of buitengewoon representatieve objecten/complexen in een historisch landschappelijke of stedelijke context;
- projecten van provinciaal belang op het vlak van restauratie, inrichting of herbestemming met een uitstraling naar het grote publiek;
- objecten/complexen, waarvoor andere financieringsbronnen ontoereikend zijn;
- objecten/complexen, waar een eenmalige investeringsimpuls noodzakelijk is om het duurzame behoud en duurzame exploitatie te garanderen;
- het project moet aantoonbaar de financiële spankracht van de gemeente cq eigenaar te boven gaan;
- de bijdrage van de provincie moet duidelijk zichtbaar gemaakt kunnen worden en een wezenlijke financiële bijdrage betekenen voor het betreffende project.;

Deze eisen zullen in de subsidieregeling worden uitgewerkt en geconcretiseerd.

Uitvoering

Om uitvoering te geven aan de Kadernotitie erfgoedparels in de provincie Utrecht wordt een subsidieverordening opgesteld. Hierin zal nader worden omschreven welke subsidiepercentages zullen worden gehanteerd en wat de minimum- en maximumbedragen van de subsidie zullen bedragen. Het plafond zal jaarlijks worden vastgesteld door GS. Voornemen is het plafond de komende 2 jaar op € 2 miljoen vast te stellen. Hoewel het subsidieplafond formeel jaarlijks wordt vastgesteld, voorziet de kadernotitie in een plan voor 2 jaar. Gezien de huidige stand van de reserve is er zeker ruimte om de komende 2 jaar het jaarlijkse plafond op € 2 miljoen te zetten. Na vaststelling door GS zal de subsidieregeling voor de erfgoedparels begin 2008 van start kunnen gaan. In de

subsidiereregeling zal invulling gegeven worden aan bovengenoemde criteria ten behoeve van prioritering als subsidieaanvragen het plafond overstijgen.